

de student van wal met een stoïsch betoog over de vraag hoe iemand zich het beste kan wapenen tegen tegenslag. 'Verreweg de meeste jongelui zoeken een wapen tegen het leed in wat men noemt *verstrooiing*, terwijl het integendeel te vinden is in het tegenovergestelde, de *concentratie*.'⁷⁶) In *Karakter* worden de noties 'concentratie' en 'verstrooiing' belichaamd door Jacob Katadreuffe en Jan Maan: Katadreuffe die zich zo op zijn werk en zijn studie concentreert dat zijn verdere leven er nagenoeg bij inschiet; Jan Maan die de verstrooiing in persoon is. Het is Jan Maan die steeds voor de ontspanning van Katadreuffe zorgt. 'Het lukte hem een paar maal zijn vriend van zijn werk te lokken.'⁷⁷) 'Jan Maan troonde hem weer mee naar het rode Caledonia...'⁷⁸) Als Katadreuffe iets van zijn kennis probeert over te dragen op zijn vriend, blijkt deze zich niet te kunnen concentreren. 'Katadreuffe wees naar de maan, planeten en sterrebeelden. De vriend keek plichtsgetrouw mee omhoog en dacht onderwijl aan de Partij of aan zijn meisje waarmee hij wel weer ruzie zou kunnen krijgen...'⁷⁹)

Vooraf opvallend is een passage uit het Nawoord, die de inhoud van de roman *Karakter* in een notendop lijkt weer te geven. 'Elk mensch ontvangt van de natuur een gegeven **karakter**, dat de toon en kleur aangeeft van zijn handelingen; en dat als het ware de innerlijke drijfkracht vormt, die hem doet werken en streven. Hoe sterker die innerlijke drijfkracht is, - met andere woorden hoe vaster en gaver het **karakter** is, - des te zuiverder zal de mensch zijn gedrag daarnaar regelen, zonder invloeden van buiten te ondergaan.'⁸⁰) [Vet, GvV]

Er zijn nu zoveel overeenkomsten geconstateerd, dat de kans dat *Karakter* onafhankelijk van de *Herinneringen* tot stand is gekomen niet groot is. Bordewijk heeft zeer waarschijnlijk van de verhalen van Broekhuijs gebruikgemaakt toen hij de novelle *Dreverhaven en Katadreuffe* omwerkte tot de roman *Karakter*. Dit is van belang omdat Bordewijk vrijwel nooit zijn bronnen heeft prijsgegeven. Een uitzondering vormt de roman *Rood paleis* waarin een bordeel centraal staat. Om begrijpelijke redenen heeft Bordewijk aan het eind van deze roman wel aangegeven hoe hij aan zijn stof kwam.⁸¹)

In *Karakter* wordt niet zoals bijvoorbeeld in *Pomarius* een beeld van Broekhuijs opgeroepen. Dat was gezien Bordewijks anti-mimetische literatuuropvattingen ook niet te verwachten.⁸²) De